

מעשה ראובן ובלהה באספקלרית חז"ל

ובהכרח שהיא מאשימה את התורה בבלבול העובדות וכאילו היא מחפה עליהן] הוציא לפניו ספר בראשית והתחיל קורא לפניו מעשה ראובן ובלהה, מעשה יהודה ותמר, אמר לה מה אם אלו שהם גדולים וברשות אביהן לא כסה עליהם הכתוב, זה שהוא קטן וברשות עצמו עאכ"ו [כלומר שאילו רצתה התורה לחפות על מעשה אבותינו היא היתה מחפה מהר יותר על ראובן ותמר, שהם מבוגרים ואחרים למעשיהם, וגם הם היו ברשות אביהם או הסביבה שלהן, וידעו ליזהר, ואעפ"כ אומרת לנו התורה את האמת ולא מחפה עליהן, א"כ יוסף שהיה קטן וברשות עצמו בודאי לא היתה התורה מחפה עליו אילו באמת חטא, ובהכרח שסיפור התורה הוא אמת ממש ואין התורה מחפה על מעשה גבוריה, זה לדעת המדרש. ואמנם לפי דברי חז"ל שכל האומר ראובן חטא אינו אלא טועה, הרי לא רק שהתורה לא מחפה, אלא אדרבה התורה מגבירה את החטא וכותבת לשון גרוע יותר ממה שעשו, כלומר לא רק שהיא לא מחפה, אלא היא מגנה יותר מהמציאות, וזה באמת דבר תמוה שהתורה תכתוב לשון כזה על ראובן משבטי קה בו בזמן שזה לא המציאות.

[ראוי לציון, שהראב"ע הרי הוא הפשטן היותר גדול שמתרגם את הפסוק לפי פשוטו בלי דרשת חז"ל, אבל כאן הוא ממש להיפך, שעל הפסוק הזה אומר ראב"ע: יפה פירשו רבותינו ז"ל בשבת, כלומר מה שאמרו שראובן לא חטא, וע"ז הוא מביא פסוק במשלי יב-טז: וכוסה קלון ערום, שכנראה הראב"ע מפרש [וכעין זה ברד"ק ובלר"ב ג' שם] שהחכם שהוא ערום מכסה קלוננו, כלומר הוא מעלימו מאנשים בכדי שלא יהיה לבו בעיניהם, ולפ"ז כוונתו לציין שבאמת האמת היה שהיה כאן מעשה זנות, אבל מכיון שהחכם מכסה קלוננו לכן פירשוהו רבותינו באופן אחר, וגם הוא לא חולק עליהם כמו שעושה הרבה פעמים, כיאדרבה כאן טובה הכיסוי, הרי שהוא סובר שחז"ל מחפים על מעשה ראובן, ויש לעיין בזה].

והנה בניגוד לזה, בדיוק ההיפך, אנו מוצאים את מעשה חם אבי כנען, ששם לשון הפסוק בתורה שבכתב הוא וירא חם אבי כנען את ערות אביו, שזה לשון שלא נראה כ"כ חמור, שהרי לא כתוב שעשה כלום [וכלל לא ברור אם זה היה חם או בנו כנען, עיי"ש ברש"י וראב"ע], אבל אעפ"כ מקובל מחז"ל שעשה מעשים נוראים וכמו שהביא שם רש"י, או שסרסו [ע"י כישוף – ספורנו] או שרבעו, וזה באמת מוכח מהעונש שלו שהוא מאבד את מעמד הבן השובה לשם ויפת ונהיה עבד עבדים יהיה לאחיו וכמו שמקלל אותו נח, והדבר תמוה שהלשון הנורא מתפרש כקל והלשון הקל מתפרש כחמור שבחמורים. ולפי פשוטו אפשר לומר שמכיון שראובן היה צדיק לכן דרשו אותו לשבח ואילו חם היה רשע ולכן דרשו אותו לגנאי, אבל א"כ זה נראה כאילו חז"ל מחפים על ראובן לכסות את בושתו, וגם באמת מנלן שהיה חם רשע, דהרי חזינן את זה רק ממעשה נח [ומזה ששימש בתיבה לא שייך לקרותו רשע בשביל זה], ובהכרח צ"ל שכך היתה קבלת תורה שבעל פה, שראובן לא חטא כמו שכתוב, וחם חטא כמו שלא כתוב, אבל לפ"ז צ"ע מדוע בלשון הפסוק כתובה הפעולה לא לפי אמיתותה?

וישלח תשפ"ב שלום רב – מיד כשחוזר יעקב לא"י קורים לו שני דברים מזעזעים שנחשבים בתור דבר מכוער אבל באמת לא שייכים זה לזה, מעשה דינה, שזה מעשה זנות באונס ששמעון ולוי ביחד עם שאר בני יעקב נוקמים באופן גדול והורגים את כל בני העיר בשביל עוולה כזו, ואח"כ כאשר מתה רחל אז יש מעשה מכוער שני – מעשה ראובן ובלהה, אבל שם כבר לא כ"כ ברור מה קרה, כי לשון התורה הוא לשון נורא: וילך ראובן וישכב את בלהה פלגש אביו, והנה יש מחז"ל וגם הרבה ראשונים הסוברים שהלשון הוא פשוטו כמשמעו, וכן משמעות הפסוק גם בפרשת ויחי, וכן תרגם אונקלוס, וכן היא דעת הרמב"ן להדיא בפרשתנו ובפרשת ויחי, וז"ל הרמב"ן: ועל דרך הפשט יתכן שבלבל ראובן יצועי בלהה מפחדו שלא תלד ליעקב עוד, כי הוא הבכור, וחשב לקחת שני חלקים ויפסיד יותר מכל האחים, ולא פחד מאמו כי זקנה היתה וכו'. וכ"כ רמב"ן בפרשת ויחי: ומן הכתוב הזה כפי פשוטו נראה כמו שפירשתי בסדר וישלח כי ראובן נתכוון לפסול את בלהה מאביו כדי שלא תלד לו עוד בנים וימעיטו בכורתו. והדברים קשים מאד לעכל בשכלנו, וגם תמוה מאד, שהרי בודאי לא אנסה נגד רצונה, וא"כ בלהה שהיתה אשת איש זינתה ברצון ונאסרה ליעקב ודינה בסקילה, וגם דינו של ראובן יהיה למיתה כבועל אשת איש, והרי מצינו בפרשת וישב שכאשר הואשמה תמר בזנות פסק יהודה את דינה הוציאה ותשרף [אף שהיא כלל לא היתה א"א אלא שומרת יבם, ואפילו אם היתה בתו של שם שהיתה בת כהן, אבל אפילו בת כהן אינה בשריפה אא"כ ארוסה או נשואה, ואעפ"כ עשו כן משום שהיתה שומרת יבם, עיי"ש ברמב"ן ורשב"ם], וא"כ איך שייך שהשבטם יעברו על סדר היום ולא יעשו כלום על מעשה זנות בפומבי כזה, והדברים נשגבים מבינתנו.

ובהכרח שמטעם זה דעת חז"ל בגמ' שבת כל האומר ראובן חטא אינו אלא טועה, וכן פירש"י פשוטו של מקרא ולא הביא בכלל את הפשט האחר, וכן תרגם יונתן בביאור הפסוקים, לא היה כאן מעשה זנות בכלל, והוא רק בלבול את יצועי אביו משום שלא רצה שלא תהא צרה לבלהה שפחת רחל, וכוונתו היתה לטובה בעבור כבוד אמו, ולכן מסיים הפסוק שראובן נשאר צדיק, ויהיו בני יעקב שנים עשר, וגם העונש שבא לאחר הרבה שנים אינו אלא פחז כמים אל תותר שאמנם איבד את הכהונה ואת המלכות, כלומר תוספת מעלה הוא איבד, אבל את מעמדו כחלק משבטי קה הוא לא מאבד כלל. ומהלך זה הרבה יותר מסתבר לנו מכל האופנים, ורק פשוט שלשון התורה של "וישכב את בלהה פלגש אביו" זה תמוה, שהרי לפי הסבר זה הלשון שבתורה הוא הרבה יותר חמור מהמעשה, ואדרבה זה נראה כאילו חז"ל מחפים על מעשה השבטים כדי שלא יתביישו וזה מביא לפקפק על אמיתות התורה.

ומצינו באמת במדרש וישב פז-ו נקודה זו: מטרונא שאלה את ר' יוסי אמרה לו אפשר יוסף בן שבע עשרה שנה היה עומד בכל חומאו והיה עושה הדבר הזה [כלומר איך זה שייך שיוסף שלט ביצרו במשך שנה שלמה ולא שכב עם אשת פוטיפר תחת לחץ כזה כבד, וזה דבר שגוי לא יכול להבין,

ואגב יש לבאר שחטאו של ראובן לפי דעת חז"ל הוא באמת חטא קל מאד, ואדרבה קשה להבין מה היה חטאו הגדול, שלכאורה היתה לו טענה טובה שהרי כל ימיה היתה לאה נחות דרגא כלפי רחל והרגישה שהיא לא עקרת הבית, וכל תפקידה הוא אם הבנים, ועכשיו שמתה רחל במקום שלא היה עקרת הבית נהיית בלהה עקרת הבית, הרי שיש לו טענה טובה ועשה את הפעולה מחמת שרחש לבו דבר טוב, והקושיא גדולה עד מאד לפמש"כ בפירוש הרא"ש על התורה שפירש וישמע ישראל כמו שאילו כתוב שהוא הסכים עמו, שלפעמים לשון וישמע הוא לשון קבלה והסכמה כמו וישמעו אחיו [ועיי"ש ברש"י שדחה שזה הפשט אצלנו, אבל כ"כ הרא"ש] שיעקב הבין שכונת ראובן היתה לטובה ולכן אף ששמע לא הגיב, וכמדומי שהיה קשה לו מדוע באמת הוא לא הוציא את מטתו מאהל לאה בחזרה לאהל בלהה, כי אם כל הענין הוא בלבול המצע, אז כמו שבלבל המצע פעם אחת אפשר לבלבלו פעם שניה בחזרה, ומדוע לא עשה כן, ובהכרח שבעצם הסכים יעקב עם טענתו של ראובן, ואולי עשה יעקב כן משום שבללה טיפלה בבנים הקטנים של רחל, אבל ע"ז טען ראובן שלאמו יש ששה בנים א"כ מדוע שתהיה שפחת אחות אמי צרה לאמי, וא"כ אין כאן חטא גדול, ואעפ"כ התורה מגדירה את זה בלשון נורא ואיום!

והנה היה אפשר לומר שראובן עשה כן משום שראה מקור משפחתי שמותר לו לעשות כן, כלומר הוא לא הרגיש שיש בזה איזה פגם בכלל, דהנה באמת רואים אנו דבר מענין אצל יצחק ורבקה, שכאשר נשא יצחק את רבקה, כתוב בתורה ויביאה יצחק האהלה שרה אמו ויקח לו לאשה ויאהבה וינחם יצחק אחר אמו. והנה לכאורה אין בזה שום פגם, אבל כד נעיין נראה, שהפסוק מיד אחר זה בתורה כתוב ויקח לו אברהם אשה ושמה קטורה ותלד לו ששה בנים, הרי שבאותו זמן שנשא יצחק את רבקה נשא אברהם את קטורה, ואי נימא שהגר זו קטורה הרי לדעת חז"ל יצחק הוא ששידך את הגר בחזרה לאברהם, וא"כ יש כאן פלא גדול שאיך הביא יצחק את רבקה לאהל שרה אמו, הלא בלבד את יצועי אביו, וא"כ זה בדיוק מה שעשה ראובן, ועוד משום שהיתה לו טענה טובה, וא"כ אין כאן חטא כלל.

והנה הדמיון למעשה יצחק ורבקה, שמעתי ממו"ז הגרי"ק ז"ל (ולא נדפס עדיין באמת ליעקב) שאין לדמות, כי בפסוק לאחר זה כתוב ויתן אברהם את כל אשר לו ליצחק, וזה אפשר שכבר היה עוד קודם, כי הרי כאשר הלך אליעזר להביא את רבקה הרי הראה להם השטר שאברהם אבינו נתן את כל נכסיו ליצחק, וממילא הפשט הוא שהוא העביר את הנהגת בני עבר ליצחק בעוד הוא חי, ואפשר שעשה כן משום שידע שיהיו לו עוד בנים מקטורה ולכן רצה שהם לא יהיו חלק מהירושה, כלומר אף שהם בני אברהם אבל הם לא בני אברהם מנהיג העברים, אלא אברהם הפרטי ולכן אין הוא צריך להוריש אותם שוה בשוה עם יצחק, ומכיון שכן הרי מעכשיו נהיה יצחק מנהיג המשפחה והוא יכול לעשות מה שהוא רוצה, וזה המשך הפסוק ולבני הפלגשים אשר לאברהם נתן אברהם מתנות וישלחם מעל יצחק בנו בעודנו חי קדמה אל ארץ קדם, והיינו שהוא סילק אותם מהזירה, כי עכשיו הוא ממנה את יצחק להיות המנהיג, ואת שאר בניו הוציא מחוץ למסגרת.

והגרי"ק ז"ל הוסיף אגב שמוצאים אצל האבות דבר מעניין, דהנה בסוף פרשת חיי שרה שכתבו שאברהם נתן את כל אשר לו ליצחק, מיד אחר זה כתוב שאברהם גוע וימות, ומיד אחר זה מתחילה פרשת תולדות יצחק בן אברהם גו' ויהי יצחק בן ארבעים שנה בקחתו את רבקה, ואז ממשיכה שרבקה היתה עקרה עד שילדה את יעקב ואת עשו כשהיה יצחק בן ששים ואז ממשיך כל הסיפור של יעקב ועשו, ואברהם כבר לא מוזכר כלל, כי הרי הוא נפטר בסוף פרשת חיי שרה, אבל האמת היא שאנו יודעים שהוא חי 35 שנה לאחר שנשא יצחק את רבקה, שהרי יעקב ועשו היו בני ט"ו בשעת מיתתו של אברהם, וזה הרבה זמן, אבל כאילו הוא בטל ולא קיים. וזה דבר מוזר. וכמו כן בפרשתנו כתוב שיצחק גוע בגיל 180, ומעכשיו מוזכר רק יעקב, וזה מתחיל פרשת וישב אלה תולדות יעקב, אבל אנו יודעים את האמת שהאירועים של מכירת יוסף שנכתבו בפרשת וישב אירעו י"ב שנים קודם מיתתו של יצחק, וא"כ הוא חי עוד הרבה שנים לאחר שנזכרה מיתתו, וכמו שהאריך רש"י בחשבון וכתב ע"ז שאין מוקדם ומאוחר בתורה, אבל זה דבר תמוה שעשתה כ התורה לגבי אברהם ויצחק.

והגרי"ק ז"ל הסביר את זה שמאז שמתו האמהות זה כאילו מתו האבות נמי, כי אין אב בלי אם, ולכן מיד לאחר מיתת שרה, עושה אברהם את הפעולה האחרונה שלו בתור אב, והיינו שהוא שולח את אליעזר למצוא שידוך בשביל יצחק, ומכיון שהוא מוצא אותה ועכשיו יש אם חדשה, אז הוא מעביר את כל הסמכויות שלו בתור אב ונותנם ליצחק בנו עם רבקה אשתו שהם עכשיו האב והאם החדשים, כלומר מעכשיו הוא המנהיג החדש של בני עבר, וממילא זה כאילו הוא גוע ונפטר מן העולם, ולכן כתוב מיתתו מיד לאחר זה, ולכן באמת היה ברור ליצחק שמותר לו להביא את רבקה לאהל שרה אמו וזה לא נחשב כלל לבלבול יצועי אביו, כי עכשיו זה באמת מקומה של האם החדשה, וזה שהחליט אברהם לקחת אשה ושמה קטורה ולהוליד ממנה בנים, זה כבר אברהם האזרח הפרטי, זה עשה בתור אברהם אבל לא בתור אברהם אבינו, ולכן היה יכול לשלח אותם בעודנו חי וליתן את כל הסמכויות של אברהם אבינו ליצחק בנו, ולכן ממשיכה התורה אלה תולדות יצחק בן אברהם גו' ויהי יצחק בן ארבעים שנה בקחתו את רבקה וגו', כלומר שמאז קחתו את רבקה מתחילים תולדות יצחק ונגמרים תולדות אברהם, אף שאברהם אבינו חי עוד הרבה שנים.

וכמו כן אצל יצחק, מיד שנפטרה רבקה, שאת מיתתה מזכירה התורה ברמז משום שבהלויה שלה הנואם המרכזי היה עשו והבריות היו מקללות אותה אילו ידעו מזה, אבל עכ"פ אם אין אם אין אב, ולכן מיד כשחזר יעקב לארץ ישראל ונפגש שוב עם יצחק אביו, מיד מוסר יצחק את שרביט ההנהגה ליעקב, ולכן מיד לאחר זה מזכירה התורה שיצחק הלך לעולמו אף שחי עוד הרבה שנים, אבל השנים האלה היה בתור יצחק האזרח הפרטי, ומאז כבר נגמרה עבודתו בתור אבי האומה, ולכן בפרשת וישב מתחילה התורה את המשך פעולת האבות בתור אלה תולדות יעקב, שזה ההמשך ליצחק.

ואגב ביאור ענין זה שלמדנו הגרי"ק שבלי אם אין אב, נראה שאין כוונתו בשביל שא"א לקיים פו"ר בלי האם, כי זה פשוט שהמדובר כאן הוא תקופה ארוכה לאחר שקיימו

האבות פו"ר, אלא הכוונה לנקודה אחרת, דאנו רואים אצל אברהם שמתוך אהבתו הגדולה לבניו, בתור אב שלהם, לא רצה לחלק בין יצחק לישמעאל, לו ישמעאל יחיה לפניך, ואפילו כאשר חטא ישמעאל היה רע לאברהם על אודות בנו, והיתה זו שרה שאמרה לו גרש את האמה הזאת ואת בנה, היא ראתה שא"א שיתקיים יצחק אם ישמעאל ישאר בבית אברהם, ולכן עשתה מעשה אכזרי שאברהם לא היה מסוגל לעשות, וזה השמירה שהוצרכה לאברהם, וכמו כן יצחק הוצרך לשמירה כזו, וכאשר כהו עיניו מראות ורצה ליתן הברכות לעשו, היתה זו רבקה ששמרה על האבות והנחילה את הברכות ליעקב, ומה היה קורה אילו לא עשו כן שרה ורבקה, זה השמירה שהוצרכו האבות שרק האמהות היו יכולות לעשות כן.

והנה אצל יעקב זה אחרת, כי היו ליעקב שני נשים שניהם נחשבות אמהות, ולכן אף שנפטרה רחל לבית עולמה בבית לחם אבל עדיין היו סמכויות של אב ליעקב שהרי לאה היתה אתו בחיים, וזה בודאי שלא חיתה יותר מרחל וכמו שאנו רואים ממעשה ראובן, וא"כ בתקופה ההיא היה יעקב עדיין בגדר אב, אבל מ"מ רואים אנו כבר בפרשה זו שעוד קודם מיתתה של רחל שהנהגת יעקב נחלשה קצת, שהרי במעשה דינה החריש יעקב עד בואם וחיכה לראות מה יעשו בניו, כלומר כאילו הוא כבר צריך שהם יסייעו לו בהנהגת כלל ישראל, ולכן באמת שמעון ולוי לא שאלו לדעתו של הזקן והחריבו את שכם בניגוד לדעתו, ואפילו כאשר הוכיח אותם הרי ענו לו שלפי דעתם הם צודקים ועשו כהוגן, הרי שנחלשה הנהגתו של יעקב אף שעדיין רחל ולאה קיימות, ולפי"ז י"ל שמכיון שראה ראובן ששמעון ולוי הלכו נגד דעתו של יעקב וכנראה זה עלה להם, כלומר הם לא איבדו את מעמדם בבית יעקב, ואדרבה הם הראו מנהיגות ויוזמה, ממילא הוא הרגיש שגם הוא יכול לעשות מה שהוא רוצה בהנהגת ביתו של יעקב, ולכן לאחר מיתת רחל ומכיון שלפי דעתו לאה אמו יצאה מקופחת, ממילא לא שאל לעצת יעקב ועשה מה שעשה על דעת עצמו, ולדברי הרא"ש הנ"ל מעשהו היה פחות חמור ממעשה שמעון ולוי שהרי בדיעבד הסכים יעקב לכך [אף שאפשר שבדיעבד הסכים יעקב עם שמעון ולוי נמין], ולכן לדעת ראובן מה שהוא עשה זה היה כהוגן. אלא שראובן טעה בזה, שמכיון שנגמרה תקופת האבות על ידי יעקב, א"כ עד שהוא ראוי למסור את ההנהגה ליוסף עדיין יעקב האב, ובפרט הלא לאה היתה עדיין קיימת, וא"כ עדיין ישנה האם, ולכן יעקב עדיין מי שצריך לנהל את המשפחה, כי אין קורין אבות אלא לשלשה, ועדיין הוא קיים.

ועכ"פ לפי כל זה נתגדלה הקושיא עוד יותר הרבה, שהרי מעשה זה שהיה הגון לפי דעתו עכ"פ נזכר בתורה בתור מעשה זנות¹, ואילו מעשה חם שהיה חמור בהרבה נזכר בתורה בתור מעשה של ראייה בעלמא.

אבל ביאור דבר זה הוא בהקדם מה שרואים אנו היום בארה"ב ובכל העולם כולו שינוי גדול בחיים שלנו, ובודאי

בחיים של הגויים הרחוקים מתורה ומצוות, והיינו שהיום אנו מאבדים – וזה תהליך מתמשך – את הזוועה ואת הגיעול ממעשים נוראים, כלומר שכל שהעולם מתדרדר מרמתו המוסרית, פחות זה מגעיל ומדהים אותנו, וא"כ אם למשל נגיד שבעבר כאשר שמענו איזה רצח או אפילו אסון טבעי שמת אדם אחד זה היה מזעזע אותנו, זה היה מעציב אותנו והיינו מדברים על זה, אבל היום שירדנו פלאים ממילא רצח של אדם אחד זה כבר עוברים על סדר היום, זה לוקח רצח של עשרים אנשים לזעזע אותנו, mass shootings, זה אולי עוד עדיין מעניין את החדשות, אבל בפחות מזה, אף שבעבר זה היה מזעזע אותנו, אבל מתרגלים לרשעות ולרע, לאחר שזה קורה ברציפות ובתמידות אז כאילו זה עולם כמנהגו נוהג, כלומר זה מנהג העולם היום, וממילא זה שוב לא מדהים ומזעזע אותנו, מאבדים את הרגש לזה, ושוב זה לא נראה בעינינו כ"כ רע, וכמו כן הוא בכל חטא ובכל פשע, ורק חטא או פשע בקנה מדה גדול אנו מזועזעים ממנו, ופשוט שככל שעובר הזמן אז תהליך זה מתגדל, ומה שהיה בעבר דבר נורא, בעתיד לא יחשב כך.

וה כמו שבעולם הפשע אם יש צורך של העסק לחסל איזה מפריע, אז זה דבר קל מאוד לעשות בעולם כזה, נגיד שיש איזה מוסר בשורות הצבא שלו, אז להרוג אותו באופן ברוטאלי כמו חיה טורפת זה בכלל לא יחשב אצלו כדבר רע, זה ביזנס כרגיל, הוא לא יאבד שינה מעפעפיו משום שעשה החלטה שאחד שלא הקשיב לו והוא אבא לשלשה ילדים, שאחת דתו להמית באופן גרוע מאד, זה בכלל לא יפריע לו כי הוא לא רואה את ההשחתה שבדבר, ומן הסתם כאשר הוא התחיל את הקרירה שלו במאפיא כשהיה צריך להרוג את הקרבן הראשון, זה הפריע לו, הוא מן הסתם לא ישן בלילה הקודם, אבל במשך השנים הגדר שמה שנחשב רע, השתנה אצלו לגמרי, ועכשיו מה שהוא הולך לעשות לא נחשב רע בכלל. אולי אם הוא צריך להרוג מאתיים אנשים, אולי זה יחשב רע.

אצל חם שהשחית דרכו, וכבר חי חיים מושחתים וחיים של חטא כל ימי חייו, וזה המשיך אפילו כשהיה בתיבה, מצד השקפת ראייתו לא הרגיש בכלל שהוא עושה מעשה נפחת וגרוע, ומכיון שלסרס את אביו זה היה משתלם לו, שע"י כך הוא יוכל להתחלק בירושה רק עם שם ויפת ולא עם עוד בן לנח, ממילא זה דבר מובן מאליה שאכן צריך לעשות כן, ולכן מזוית ראייתו כאשר הוא ראה את נח שכור וערום מתגלה בתוך אהלה, ועשה מה שעשה, התורה המדברת מזיו ראייתו מסבירה לנו שהוא עשה כן משום שלכל היותר הוא ראה את ערות נח, זה אולי לא דבר יפה, אבל זה לא פשע, זה לא דבר נורא, זה מתאים עם השקפת חייו, וממילא כך זה מתואר בתנ"ך, שזה האמת לפי מדרגתו ומציאותו.

משא"כ ראובן הצדיק, עדין הנפש, שהתחבט אם הוא יכול לעשות מעשה כזה, וכבר הקדמנו שהוא חשב שזה הדבר

¹ "אם" במדרגת רחל, וכל "אהבותו" של יעקב נהיית תלויה בבלהה, וממילא באמת יוצאת אמו מקופחת, כי עד עכשיו היא היתה האם שמכוחה נשאר יעקב האב, ועכשיו זה בלהה שנהיית האם שמכוחה נהייה יעקב אב, וזה באמת לא הוגן מזוית ראייתו של ראובן.

1. והוסיף לי א' מהשומעים עוד בזה, דטענת ראובן היתה שמכיון שאם אין אם אין אב כנ"ל מהגרי"ק ז"ל, א"כ לאחר מיתת רחל שנחלש כוחו של יעקב בהנהגת הכלל, בזה שהכניס יעקב את מטת בלהה לאוהלו הרי זה כאילו הוא מעלה את בלהה למדרגת רחל, וממילא היא עכשיו נהיית

הנכון לעשות, ובפרט אחר מעשה שמעון ולוי שלקחו את החק לעצמם ועשו מה שהם חשבו שזה הדבר הנכון, הכזונה יעשה את אחותינו, וכבר הבאנו שאפשר שבשיטה גם יעקב הסכים עם מעשה ראובן אף שלא הסכים עם מעשה שמעון ולוי, אבל עכ"פ הבין שאף שלדעתו צריך להתנהג כך, אבל זה דבר גרוע מאד, זה לא דבר שאדם צדיק מתנהג כך, ובודאי זה לא היה מדרגתו והנהגתו עד הנה שהיה צדיק תמים ויושב ביישובה, אבל פתאום הוא מוצא את עצמו במצב שלפי דעתו אין פתרון אחר אלא לבלבל את יצועי אביו, הוא בודאי לא ישן בלילה הקודם, והתחבט והתבלט מאה פעמים האם זה דבר שמותר לו לעשות ושהוא צריך לעשות, מצד אחד כבוד אם ומצד שני זלזול בכבוד יעקב אבינו, ואף שלבסופו של דבר החליט מה שהחליט, אבל מזיו ראייתו זה היה פשע גדול, מרום מעלתו זה ירידה נפלאה, ולכן מתארת התורה את חטאו מזיו ראייתו שזה נחשב כוישכב את בלהה פלגש אביו, כמעשה זנות, אבל בודאי לפי האמת זה לא היה בכלל אפילו קרוב לזה, ואפשר שלא היה

חטא בכלל אלא טעות בחשבון, טעות של פחז כמים, שבה הראה שאינו יכול להיות מנהיג, אבל הוא נשאר בצדקותו כמו שהיה מקודם, וזה יסוד מוצק בהבנת עמקי התורה ורמזיה. אבל העונש של כל אחד מהם הוא לא לפי השקפתם אלא לפי חומר החטא לפי השקפת התורה, ולכן חם שסרס או רבע את אביו הרי הוא הראה שהוא חיה טורפת ואיבד את הצלם אלקים שלו, וממילא הוא איבד את מעמד האדם ועכשיו נהיה עבד עבדים לאחיו, ועבד הוא בעצם אדם פרוץ וכמו שאומרת הגמ' עבדא בהפקירא נחא ליה, זה אומה שפלה וכמו שאנו רואים היום, שפלות של בשר חמורים בשרם, כמו חיות, איבוד גמור של הצלם האלקי, ואילו בני אברהם יצחק ויעקב, אף שבודאי אפשר שהאדם יטעה בין לש"ש ובין שלא לש"ש, הוא יכול לסטות מהדרך, אבל לא מאבד את הצלם אלקים שלו, הוא נשאר בן אדם, בן לאביו הגדול, והוא שב מדרכו הרעה ומתקבל בתשובה לפני האלקים, בדיוק כמו שעשה ראובן!